

KVALITETSDEKLARATION

Kommunalekonomisk utjämning och utjämning av LSS-kostnader

Ämnesområde

Offentlig ekonomi

Statistikområde

Finanser för den kommunala sektorn

Produktkod

OE0115

Referenstid

År 2018

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	4
1.2 Statistikens innehåll	4
1.2.1 Objekt och population	4
1.2.2 Variabler	4
1.2.3 Statistiska mått	4
1.2.4 Redovisningsgrupper	4
1.2.5 Referenstider	5
2 Tillförlitlighet	5
2.1 Tillförlitlighet totalt	5
2.2 Osäkerhetskällor	5
2.2.1 Urval	5
2.2.2 Ramtäckning	5
2.2.3 Mätning	6
2.2.4 Bortfall	7
2.2.5 Bearbetning	7
2.2.6 Modellantaganden	7
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	14
3 Aktualitet och punktlighet	14
3.1 Framställningstid	14
3.2 Frekvens	14
3.3 Punktlighet	14
4 Tillgänglighet och tydlighet	15
4.1 Tillgång till statistiken	15
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	15
4.3 Presentation	15
4.4 Dokumentation	16
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	16
5.1 Jämförbarhet över tid	16
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	16
5.3 Sam användbarhet i övrigt	16
Allmänna uppgifter	16
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	16
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	16
C Bevarande och gallring	16
D Uppgiftsskyldighet	16
E EU-reglering och internationell rapportering	17
F Historik	17
G Kontaktuppgifter	20

Statistikens kvalitet

1 Relevans

Kommunalekonomisk utjämning

Den kommunalekonomiska utjämningen syftar till att utjämna för sådana strukturella skillnader som påverkar de ekonomiska förutsättningarna för kommunerna och landstingen att bedriva sin verksamhet. För att minska effekterna för enskilda kommuner och landsting, vid införandet och förändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämning, infördes särskilda bidrag i form av struktur- och införandebidrag.

Underlag till beräkningarna hämtas in från SCB och andra statistikansvariga myndigheter såsom Skatteverket, Skolverket och Arbetsförmedlingen. Vissa underlag hämtas även in från Regeringskansliet/ finansdepartementet. En del av de variabler som ingår i modellerna uppdateras inte årligen utan är fastslagna av olika utredningar och dessa finns presenterat i *Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämningen* (SOU 2011:39).

Beräkningarna som görs för kommuner och landsting var för sig består av följande delar:

- Inkomstutjämning
- Kostnadsutjämning
- Strukturbidrag
- Regleringsavgift/-bidrag
- Införandebidrag

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Socialstyrelsen lämnar underlag för de årliga beräkningarna vad avser antalet beslutade och verkställda LSS-insatser med fördelning efter typ och kommun. Kommunvisa uppgifter om antalet beslut om personlig assistans enligt Socialförsäkringsbalken (SFB) hämtas från Försäkringskassan. Vidare används uppgifter om kostnader för LSS/ personlig assistans enligt SFB från räkenskapssammandragen för kommuner (RS) dels på kommunnivå, dels på riksnivå. För mer information om RS, se www.scb.se/OE0107.

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

SCB ska senast den 1 oktober före utjämningsåret lämna uppgifter om kommunalekonomisk utjämning till kommuner och landsting och för LSS-utjämningen. SCB ska även senast den 10 januari varje år lämna dessa uppgifter till Skatteverket, som i sin tur fattar beslut om utjämningsutfallen. Förordning (2004:881) gäller för det kommunalekonomiska utjämningsystemet. För LSS-utjämningen gäller förordning (SFS 2008:776).

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Utfallet av SCB:s beräkningar används som underlag för *Skatteverkets* beslut om de bidrag och avgifter som kommunsektorn ska få från respektive betala till systemen för kommunalekonomisk utjämning respektive utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner.

Utfallet används också som underlag till kommunernas och landstingens budgetarbete.

1.2 Statistikens innehåll

Kommunalekonomisk utjämning

Resultatet av beräkningarna redovisas i kronor per invånare per den 30 juni året före utjämningsåret för de preliminära beräkningarna och i kronor per invånare per den 1 november året före utjämningsåret för de slutliga beräkningarna.

I kostnadsutjämningskallas de olika modellernas resultat för standardkostnader. Summan av standardkostnaderna kallas strukturkostnad.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Beräkningarna resulterar för varje kommun i en teoretisk kostnad, en standardkostnad, för berörda verksamheter. Standardkostnaden anges i kronor per invånare. Bidraget/avgiften anges i kronor.

1.2.1 Objekt och population

Undersökningsobjekten är kommuner och landsting. Populationen består av samtliga kommuner och landsting enligt den indelning som gäller vid början av utjämningsåret.

1.2.2 Variabler

Kommunalekonomisk utjämning

För en detaljerad lista över variablerna, se www.scb.se/oe0115.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Antalet LSS-insatser per kommun med fördelning efter typ av insats två år före utjämningsåret. Uppgifterna lämnas av Socialstyrelsen som är statistikansvarig myndighet för verksamhetsstatistik på området. Kommunvisa uppgifter om antalet beslut om personlig assistans enligt SFB hämtas från Försäkringskassan. Vissa uppgifter om kommunernas kostnader för berörda verksamheter hämtas från kommunernas RS, vilka årligen samlas in och sammanställs av SCB. För mer information om RS, se www.scb.se/OE0107.

1.2.3 Statistiska mått

De statistiska mått som redovisas är summa och vägda medelvärden.

1.2.4 Redovisningsgrupper

Kommuner respektive landsting enligt den indelning som gäller vid början av utjämningsåret.

1.2.5 Referenstider

Referensperiod är utjämningsår, det vill säga statistiken avser den utjämningsperiod som sker under ett år. Utjämningsår är samma sak som kalenderår. Det senaste utjämningsåret som redovisas är 2018.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Tillförlitligheten i utjämningsberäkningarna är god eftersom vi har uppgifter om alla kommuner och landsting.

2.2 Osäkerhetskällor

Kommunalekonomisk utjämnings

Osäkerheten ligger i att uppgifter hämtas från många olika källor.

Utgjämnings av LSS-kostnader mellan kommuner

Osäkerhet föreligger såtillvida att brister i beräkningsunderlaget för enskilda kommuner kan förekomma beträffande statistiken över dels antalet LSS-insatser, dels redovisade kostnader för verksamheterna.

2.2.1 Urval

Inga uppgifter baseras på urval.

2.2.2 Ramtäckning

Kommunalekonomisk utjämnings

Registret över totalbefolkningen (RTB)

De flesta variablerna i utjämningsberäkningarna hämtas från SCB:s befolkningsregister (RTB) där alla folkbokförda individer grupperas till kommuner respektive landsting. Huvudregeln i befolkningsregistret är att man är folkbokförd på den fastighet där man regelmässigt tillbringar sin dygnsvila.

Information om RTB finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se, Statistik efter ämne: *Befolkning*

Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

Uppgifter från det registerbaserade sysselsättningsregistret (RAMS) används i kostnadsutjämnings för både kommuner och landsting. Som framgår av namnet på registret framställs registret genom sambearbetningar av ett antal register varav RTB, kontrolluppgiftsregistret och inkomst- och taxeringsregistret (IoT) främst ligger till grund för de variabler som används i utjämningsystemet.

Information om RAMS finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se, Statistik efter ämne: *Arbetsmarknad*

Inkomst- och taxeringsregistret (IoT)

Uppgifter från inkomst- och taxeringsregistret (IoT) används i hälso- och sjukvårdsmodellen för landsting samt i individ- och familjeomsorgsmodellen i kostnadsutjämnning för kommuner. IoT bygger på administrativa register och är totalräknad vilket ger den en mycket hög precision i sina beloppsberäkningar.

Information om IoT finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se, Statistik efter ämne: *Hushållens ekonomi*

Fastighetsregistret

Uppgifter från fastighetsregistret används i hälso- och sjukvårdsmodellen i kostnadsutjämnningen för landsting. Uppgiften som används är vilken typ av fastighet som en person är folkbokförd på (exempelvis småhus eller hyreshus).

Information om fastighetsregistret finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se, Statistik efter ämne: *Boende, byggande och bebyggelse*

Taxeringsutfallet

Uppgifter om respektive kommuns och landstings skatteunderlag hämtas från det taxeringsutfall som Skatteverket sammanställer året före utjämningsåret. I beräkningarna av inkomstutjämnningen används två versioner av skatteunderlaget. Dels en prognos som Skatteverket publicerar i september året för utjämningsåret, dels en definitiv som publiceras i slutet av november året före utjämningsåret.

Information om taxeringsutfallet finns tillgänglig på Skatteverkets webbplats, www.skatteverket.se, Innehåll A-Ö: *Taxeringsutfallet*

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Statistiken över antalet LSS-insatser

De uppgifter om antalet LSS-insatser som används i systemet för utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner hämtas från Socialstyrelsens årliga statistik. Statistiken som baseras på uppgifter på individnivå samlas på Socialstyrelsens uppdrag in från landets alla kommuner.

Ytterligare information finns tillgänglig på Socialstyrelsens webbplats.

Räkenskapsammandrag för kommuner och landsting

Uppgifter om kommunernas kostnader för LSS och personlig assistans enligt SFB hämtas från de RS som SCB årligen samlar in från landets alla kommuner. Från RS hämtas uppgifter dels på riksnivå för beräkning av riksgenomsnittliga och totala kostnader, dels på kommunnivå som underlag för beräkning av kostnadsskillnader p.g.a. skillnader i behov av stöd och service.

Information om RS finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se/OE0107

2.2.3 Mätning

Beräkningarna av aktuellt utjämningsår bygger på uppgifter från register och undersökningar två år före utjämningsåret, för mer information om dessa hänvisas till respektive källa som nämns i avsnitt 2.2.2. Om dessa källor innehåller mätfel så kan konsekvensen bli att utfallet i utjämningsystemet

påverkas. Då beräkningen av kommunernas och landstingens utfall i utjämningsystemet hänger ihop, är det omöjligt att säga åt vilken riktning utfallet påverkas.

2.2.4 Bortfall

Källorna i avsnitt 2.2.2 saknar bortfall.

2.2.5 Bearbetning

Kommunalekonomisk utjämning

Variablerna som används hämtas från de olika källorna och lagras i en databas. Diverse kontroller görs på en översiktlig nivå för att bedöma kvaliteten på uppgifterna. Därefter förs uppgifterna över till Excel där beräkningen av hur mycket varje kommun och landsting får i bidrag eller får betala i avgift. En parallellberäkning görs i kontrollsyfte med hjälp av programvaran SAS.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Beräkningarna genomförs med hjälp av SAS och Excel.

2.2.6 Modellantaganden

Kommunalekonomisk utjämning

En mängd modellantaganden görs i beräkningarna. Dessa regleras i Lag (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning och förordning (2004:881) om kommunalekonomisk utjämning.

Inkomstutjämning

För inkomstutjämningsbidrag används en modell där man utgår från skatteunderlaget enligt taxeringen året före utjämningsåret avseende inkomsterna två år före utjämningsåret. Skatteunderlaget räknas sedan upp med av regeringen fastställda uppräkningsfaktorer till utjämningsårets beräknade nivå. Kommuner och landsting garanteras genom ett inkomstutjämningsbidrag 115 procent av en uppräknad medelskattkraft, dvs. det genomsnittliga uppräknade skatteunderlaget i riket, uttryckt i kronor per invånare. Kommuner och landsting som har en medelskattkraft över 115 procent betalar ett bidrag till staten. Skatteunderlaget för kommuner och landsting utgörs av den beskattningsbara förvärvsinkomsten för fysiska personer.

Underlaget för en kommuns eller ett landstings inkomstutjämningsbidrag eller -avgift utgörs av skillnaden mellan uppräknat skatteunderlag och ett för kommunen/landstinget beräknat skatteunderlag som motsvarar respektive garanterad nivå ("skatteutjämningsunderlag"). Bidraget/avgiften får man fram genom att multiplicera denna skillnad med gällande länsvisa skattesatser för bidrag respektive avgift. Bidragen och avgifterna uttrycks i kronor per invånare.

Det huvudsakliga motivet för att använda länsvisa skattesatser och inte de egna skattesatserna är att kommuner och landsting inte ska kunna påverka storleken på sina bidrag och avgifter genom att höja eller sänka skatten. De länsvisa skattesatserna ändras endast i samband med skatteväxlingar. I län

där stora skatteväxlingar har gjorts från landsting till kommun är de länsvisa skattesatserna högre för kommunerna och lägre för landstingen.

Den länsvisa skattesatsen vid beräkning av bidrag för kommuner fastställs utifrån 95 procent ("kompensationsgrad") av medelskattesatsen för kommunerna i landet med länsvisa korrigeringar för de skatteväxlingar som skett, och sker, mellan landsting och kommuner i länet. För landstingens bidrag görs motsvarande beräkning, men där gäller dock en lägre kompensationsgrad på 90 procent. I syfte att undvika vissa negativa marginaleffekter beräknas avgifterna med hjälp av länsvisa skattesatser beräknade på 85 respektive 60 procent av medelskattesatsen (med länsvisa korrigeringar för gjorda skatteväxlingar). Vid beräkning av den riksgenomsnittliga skattesatsen för kommuner respektive landsting exkluderas Gotlands kommun.

Kostnadsutjämning för kommuner

Kostnadsutjämningen för kommuner består av tio delmodeller. Dessa är

- Förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet
- Förskoleklass och grundskola
- Gymnasieskola
- Individ- och familjeomsorg
- Barn och ungdomar med utländsk bakgrund
- Äldreomsorg
- Befolkningsförändringar
- Bebyggelsestruktur
- Löner
- Kollektivtrafik

Nedan följer en kortfattad beskrivning av dessa.

Förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet

Standardkostnaden för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet beräknas utifrån kommunens åldersstruktur för åldersgrupperna 1-5 år (förskola) respektive 6-12 år (fritidshem) relaterat till ett index för respektive grupp. Indexet för förskolan avser att fånga upp de kostnadsskillnader som följer av olika vistelsetider i förskolan. Index för fritidshem avser att fånga upp skillnader i behov av fritidshem och pedagogiskomsorg för skolbarn.

Förskoleklass och grundskola

Standardkostnaden för grundskolan beräknas utifrån andelen barn i åldrarna 7-15 år, andelen 6-åringar, samt den andel av 7-15-åringarna som är födda utanför Sverige, Norge och Danmark eller där båda föräldrarna är födda utanför dessa länder. Därtill kommer tillägg/avdrag för små skolor och skolskjutsar (SSS), vilket beräknas utifrån elevernas geografiska spridning i kommunen. Slutligen tillkommer en beräknad genomsnittskostnad per elev baserad på antalet barn i förskoleklass (6-åringar) och grundskola (7-15 år).

Gymnasieskola

Standardkostnaden för gymnasieskolan beräknas utifrån andelen ungdomar 16–18 år, tillägg/avdrag för bebyggelsestruktur samt tillägg/avdrag baserat på elevernas programval de senaste två åren.

Individ- och familjeomsorg

Standardkostnaden för individ- och familjeomsorg bygger på en regressionsanalys där den genomsnittliga nettokostnaden för individ- och familjeomsorg 2007-2009 skattas med hjälp av följande variabler: andelen arbetslösa utan ersättning, andelen lågutbildade personer födda i Sverige i åldern 20-40 år, roten ur tätortsbefolkningen andelen av befolkningen boende i flerfamiljshus byggda 1965-1975 samt andelen av befolkningen som fått ekonomiskt bistånd under längre tid än sex månader.

Barn och ungdomar med utländsk bakgrund

Standardkostnaden är beräknad utifrån variabeln barn och ungdomar i åldern 0–19 år som är födda utom Norden eller EU¹ eller barn 0–19 år som är födda inom Norden eller EU och har minst en förälder som är född utom Norden eller EU.

I ett första steg har man tittat på de distrikt som har en högre andel barn och ungdomar med utländsk bakgrund jämfört med riksgenomsnittet. Ett kompensationsunderlag per kommun beräknas som andelen barn och ungdomar med utländsk bakgrund i dessa distrikt minus riksgenomsnittet. Distrikt som har en lägre andel barn och ungdomar med utländsk bakgrund än riksgenomsnittet får ingen kompensation.

Äldreomsorg

Standardkostnaden för äldreomsorg beräknas utifrån antalet gifta respektive ej gifta i åldersgrupperna 65–79, 80–89 samt 90 år och uppåt. Kommunens åldersersättning beräknas genom en summering av antalet invånare i respektive grupp multiplicerad med en fastställd normkostnad för gruppen. Vidare tillkommer tillägg/avdrag för hemtjänst i glesbygd, institutionsboende i glesbygd, språk samt ohälsa.

Befolkningsförändringar

Delmodellen är uppdelad i fyra delar:

- Den första delen ska kompensera kommuner vars befolkning minskat mer än två procent de senaste tio åren.
- Den andra delen ska kompensera kommuner som har haft en kraftig ökning eller minskning de senaste fem åren av antalet grund- och gymnasieskolelever.
 - Den tredje delen ska kompensera kommuner som har haft en kraftig ökning de senaste fem åren av antalet förskolebarn.

¹ Med EU avses de länder som var medlemmar i unionen år 2003.

- Den sista delen ska kompensera kommuner som under den senaste femårsperioden haft en genomsnittlig årlig befolkningsökning på mer än 1,2 procent.

Standardkostnadens del för befolkningsminskning beräknas utifrån kommunens befolkningsminskning den senaste tioårsperioden.

Standardkostnadens del för kraftig befolkningsminskning för 7-18-åringar beräknas utifrån förändringen den senaste femårsperioden. Den minskning som överstiger fastställt gränsvärde ligger till grund för standardkostnaden.

Standardkostnadens del för kraftig befolkningsökning för 7-18-åringar beräknas utifrån förändringen den senaste femårsperioden. Den ökning som överstiger fastställt gränsvärde ligger till grund för standardkostnaden.

För att kunna få del av kompensation för eftersläpning av skatteinkomster krävs att kommunens genomsnittliga befolkningstillväxt under en fyraårsperiod överstiger 1,2 procent. Om befolkningstillväxten mellan den 1 november två år före utjämningsåret och den 1 november året före utjämningsåret är högre än 1,2 procent erhåller kommunen en standardkostnad. Det antal personer av kommunens befolkningstillväxt som överstiger gränsvärdet 1,2 procent ligger till grund för beräkningen av standardkostnaden. Utfallet baseras på kommunens utfall i utjämningsystemet året före utjämningsåret jämfört med motsvarande utfall ökat med det antal personer som översteg gränsvärdet.

Bebyggelsestruktur

Standardkostnaden för bebyggelsestruktur beräknas utifrån fem fastställda parametrar, nämligen byggkostnader, administration, gator och vägar, uppvärmning samt räddningstjänst. Komponenterna byggkostnader, uppvärmning och gator och vägar bygger på kostnadsutjämningsens utfall i respektive delmodell i den kostnadsutjämnings som gällde till och med bidragsåret 2004. I komponenten administration beräknas kommunernas merkostnad med variablerna invånardistans respektive folkmängd. Kommunernas merkostnad för räddningstjänst beräknas med variablerna invånardistans respektive lokalt befolkningsunderlag.

Löner

Standardkostnaden för löner beräknas utifrån ett löneindex som har beräknats med utgångspunkt i medellönen för kommunanställda i angränsande kommuner, köpeskillingen för småhus i kommunen och förvärvsarbetsgraden i kommunen. För kommuner med ett värde på löneindex som överstiger 100 beräknas ett tillägg motsvarande hälften av produkten av den del av löneindexet som överstiger 100 och en justerad lönekostnad. Samtliga kommuner får därefter ett invånarbaserat avdrag som beräknas så att summan av avdragen motsvarar summan av tilläggen.

En kommuns justerade lönekostnad beräknas på följande sätt. Kommunens standardkostnad för förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet, förskoleklass och grundskola, gymnasieskola, individ- och familjeomsorg (uppdelad på barn- och ungdomsvård och övrig individ- och familjeomsorg) samt äldreomsorg multipliceras med en beräknad lönekostnadsandel för respektive verksamhet, varefter produkterna summeras.

Kollektivtrafik

Standardkostnaden för kollektivtrafiken beräknas länsvis med hjälp av variablerna gleshet, arbetspendling och tätortsstruktur. Därefter fördelas 50 procent till kommunerna och 50 procent till landstingen. För Stockholms län gäller dock att 60 procent av den beräknade kollektivtrafikkostnaden tillfaller landstinget.

Inom respektive län sker fördelningen mellan kommunerna antingen efter kommunernas andel av de totala kollektivtrafikkostnaderna i länet 2009² eller med lika stora belopp per invånare 31/12 2009.

En fördelning efter kostnader gäller för Blekinge län, Värmlands län, Västmanlands län, Västernorrlands län, Västerbottens län och Norrbottens län.

En fördelning med lika stora belopp per invånare gäller för Stockholms län, Uppsala län, Östergötlands län, Jönköpings län, Kronobergs län, Kalmar län, Skåne län, Hallands län, Västra Götalands län, Örebro län, Dalarnas län, Gävleborgs län och Jämtlands län.

För kommunerna i Södermanlands län fattar regeringen särskilda beslut om varje kommuns andel av de totala kostnaderna i länet.

Kostnadsutjämnning för landsting

Kostnadsutjämnningen för landsting består av fyra delmodeller, nämligen

- hälso- och sjukvård,
- löner,
- befolkningsförändringar samt
- kollektivtrafik.

Nedan följer en kortfattad beskrivning av dessa.

Hälso- och sjukvård

Standardkostnaden för hälso- och sjukvård beräknas utifrån kostnader för Hälso- och sjukvård inklusive HIV. Kostnaderna för Hälso- och sjukvård beräknas genom att varje invånare hänförs till en grupp utifrån kön, ålder, civilstånd, sysselsättningsstatus, inkomst och boendetyper. Antalet per grupp i respektive landsting multipliceras med en genomsnittskostnad. För HIV beräknas kostnaderna schablonmässigt.

Därutöver tillkommer tillägg eller avdrag för gles bebyggelsestruktur.

Summan av dessa faktorer utgör landstingets totala standardkostnad för hälso- och sjukvård.

Löner

Standardkostnaden för löner beräknas utifrån ett löneindex som är baserat på lönerna i länets näringsliv och läkarnas faktiska lönenivå i landstinget. För landsting med ett värde på löneindex som överstiger 100 beräknas ett tillägg

² Kommunerna i länen Södermanland och Jämtland har senare fått uppdaterade andelar efter ansökan till regeringen.

motsvarande hälften av produkten av den del av löneindexet som överstiger 100 och en justerad lönekostnad. Samtliga landsting får därefter ett invånarbaserat avdrag som beräknas så att summan av avdragen motsvarar summan av tilläggen.

Ett landstings justerade lönekostnad beräknas genom att landstingets standardkostnad för hälso- och sjukvård multipliceras med en beräknad lönekostnadsandel för verksamheten.

Befolkningsförändringar

I delmodellen beräknas eventuella eftersläpningseffekter. För att kunna få del av kompensation för eftersläpningseffekter krävs att landstingets genomsnittliga befolkningstillväxt under en fyraårsperiod överstiger 1,2 procent. Om befolkningstillväxten mellan den 1 november två år före utjämningsåret och den 1 november året före utjämningsåret är högre än 1,2 procent erhåller landstinget en standardkostnad skild från noll. Det antal personer av landstingets befolkningstillväxt som överstiger gränsvärdet 1,2 procent ligger till grund för beräkningen av standardkostnaden. Utfallet baseras på landstingets utfall i kommunalekonomisk utjämning året före utjämningsåret jämfört med motsvarande utfall ökat med det antal personer som översteg gränsvärdet.

Kollektivtrafik

Standardkostnaden för kollektivtrafiken beräknas länsvis med hjälp av variablerna gleshet, arbetspendling och tätortsstruktur. Därefter fördelas 50 procent till kommunerna och 50 procent till landstingen förutom i Stockholms län, där landstinget får 60 procent av de beräknade kostnaderna.

Mer om modellantagandena och bakgrunden till dessa för både kommuner och landsting kan man läsa om i utredningen *Likvärdiga förutsättningar - Översyn av den kommunala utjämningen* (SOU 2011:39).

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Standardkostnad

Beräkningen av den grundläggande standardkostnaden baseras på antalet insatser av olika slag enligt LSS, antalet beslut om personlig assistans enligt SFB, riksgenomsnittliga kostnader från RS för olika typer av insatser samt uppgifter om kommunernas ersättning till Försäkringskassan enligt SFB. Standardkostnaden beräknas för varje kommun som antalet insatser multiplicerat med den riksgenomsnittliga kostnaden för respektive insats med summering över alla typer av insatser inklusive SFB-beslut och slutligen med tillägg av ersättningen till Försäkringskassan enligt SFB.

Kostnadsskillnader p.g.a. skillnader i behov av stöd och service

Som mått på kostnadsskillnaderna används ett personalkostnadsindex (PK-IX). PK-IX mäter omsorgsbehovet hos de personer som har insatser enligt LSS. Beräkningen av indextalet baseras på uppgifter för enskilda kommuner ur det kommunala räkenskapssammandraget (RS). PK-IX motsvarar 70 procent av skillnaden mellan en kommuns egna redovisade personalkostnader och de personalkostnader som ingår i den grundläggande standardkostnaden enligt ovan. Motivet till att kompensation endast sker för 70 procent av skillnaden är

att minska risken för att kompensation utgår för skillnader i effektivitet och politiska ambitioner. De värden på PK-IX som ska användas i beräkningarna för utjämningsåret 2017 är baserade på 2015 års förhållanden.

Beräkning av bidrag/avgift

Standardkostnaden för en viss kommun, efter justering med personalkostnadsindex och uttryckt i kronor per invånare, jämförs med motsvarande riksgenomsnittliga standardkostnad. Kommuner som har en standardkostnad som överstiger riksmedelvärdet får ett utjämningsbidrag, övriga betalar en utjämningsavgift. Bidraget/avgiften i kronor erhålls genom att bidraget/avgiften i kronor per invånare multipliceras med kommunens folkmängd den 1 november året före utjämningsåret.

Övrigt

Utjämningsystemet skulle införas under en period av fem år och var därför försett med övergångs- eller införanderegler som gällde längst t.o.m. år 2008.

Den justering för kostnadsskillnader p.g.a. verksamheternas koncentration till vissa kommuner som för åren 2004–2008 gjordes med hjälp av ett s.k. koncentrationsindex (K-IX) görs inte längre.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Preliminära och slutliga utfall beräknas för den kommunalekonomiska utjämnningen. För LSS-utjämnningen beräknas även ett reviderat utfall. Uppgifter och tabeller är identiska men justeringar av utfallen ändras då uppdateringar av ingående data sker. Det rör sig bland annat om ny befolkning, nya taxeringsunderlag och för LSS-utjämnningen så kan det vara nytt underlag för antalet LSS-insatser i kommunerna.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Arbetet med beräkningarna bedrivs i perioder under året före utjämningsåret, med toppar i månaderna september och december.

3.2 Frekvens

Beräkningar för ett visst utjämningsår görs tre gånger under året före utjämningsåret, nämligen en gång i juni och september ("preliminärt utfall") och en gång i december ("utfall"). Juni och septemberberäkningen görs för att kommuner och landsting ska få ett underlag för sitt budgetarbete för det kommande året. Resultatet av decemberberäkningen utgör underlag för Skatteverkets preliminära beslut om bidrag och avgifter. Om en kommun eller ett landsting påtalar "brister och oriktiga uppgifter i underlaget för beslutet" kan beräkningarna utföras en tredje gång för samma utjämningsår ("reviderat utfall").

3.3 Punktlighet

Tidpunkten för presentation av uppgifterna regleras av vad som anges i lagar respektive förordningar. Resultaten från de preliminära beräkningarna ska presenteras för kommunerna och landstingen senast den 1 oktober året före

utjämningsåret. Resultaten från de slutliga beräkningarna ska vara Skatteverket tillhanda senast den 10 januari aktuellt utjämningsår.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Kommunalekonomisk utjämnning

Huvuddelen av de uppgifter som ingår i beräkningarna finns tillgängliga hos SCB och andra myndigheter såsom Skatteverket, Skolverket, Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen etc. En stor del av underlaget till beräkningarna för kommuner finns publicerade i tabellsamlingarna.

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Underlaget för beräkningarna presenteras i tabellsamlingen *Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner 2018*. Uppgifter om underlag m.m. för utjämningsåren fr.o.m. 2004 finns på den s.k. produktsidan för utjämnningen, www.scb.se/OE0115. En fullständig redovisning av antalet LSS-insatser för alla kommuner kan dock inte göras av sekretesskäl.

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

Förfrågningar och beställningar av särskilda bearbetningar kan ställas till kontaktpersonerna under avsnitt G (se nedan).

4.3 Presentation

Kommunalekonomisk utjämnning

Resultatet av beräkningarna presenteras i tabellsamlingar som publiceras på SCB:s webbplats samt skickas till kommuner och landsting med e-post.

- *Kommunalekonomisk utjämnning för kommuner, utjämningsåret 2018,*
- *Kommunalekonomisk utjämnning för landsting 2018.*

I Statistikdatabasen finns utfallet för kommuner och landsting för utjämningsåren 1996–2016. Utfallet för senaste beräkningsomgång publiceras först efter det att Skatteverket fastställt det slutliga utfallet. I regel sker publicering i Statistikdatabasen i mars-april utjämningsåret. Statistikdatabasen finns åtkomlig på SCB:s webbplats, www.scb.se. Information om beräkningsutfall m.m. finns även på den s.k. produktsidan för utjämnningen, www.scb.se/OE0115.

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Resultatet av och en stor del av underlaget för beräkningarna presenteras i tabellsamlingen *Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner 2018*. Information om utfall m.m. för utjämningsåren fr.o.m. 2004 finns på den s.k. produktsidan för utjämnningen, www.scb.se/OE0115.

I Statistikdatabasen finns utfallet för kommuner för åren 2004–2017. Utfallet för senaste beräkningsomgång publiceras först efter det att Skatteverket fastställt det slutliga utfallet. I regel sker publicering i Statistikdatabasen i mars-april utjämningsåret. Statistikdatabasen finns åtkomlig på SCB:s webbplats, www.scb.se.

4.4 Dokumentation

Dokumentation finns publicerad på SCB:s webbplats, www.scb.se/OE0115.

5 Jämförbarhet och sam användbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Kommunerna och landstingen kan jämföra sina uppgifter mellan åren då statistiken är jämförbar över tid.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Kommunerna och landstingen kan jämföra sig med varandra.

5.3 Sam användbarhet i övrigt

Sam användbarhet med annan kommun- och landstingsstatistik är god.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

Statistiken ingår varken i Sveriges officiella statistik (SOS) eller i systemet för Sveriges officiella statistik (SOS-systemet).

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

C Bevarande och gallring

Bevarandebehov är under utredning.

D Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

E EU-reglering och internationell rapportering

Statistiken är inte EU-reglerad.

F Historik

Syftet med det kommunalekonomiska utjämningsystemet är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting i landet för att kunna bedriva den kommunala verksamheten.

Generella statsbidrag och inomkommunal utjämning 1996–2004

De system för statsbidrag och utjämning som gällde under åren 1996 t.o.m. 2004 bestod av tre huvudbeståndsdelar, nämligen ett generellt statsbidrag, en inomkommunal inkomstutjämning och en inomkommunal kostnadsutjämning. Till systemet hörde också övergångs- eller införanderegler.

Det generella statsbidraget utgjordes i huvudsak av ett invånarrelaterat bidrag som var lika stort i kronor per invånare räknat för kommuner respektive landsting. Från 1997 fick kommunerna också ett åldersrelaterat statsbidrag. Storleken på det åldersrelaterade bidraget bestämdes av antalet invånare i fem olika åldersgrupper, nämligen 7–15, 16–18, 65–74, 75–84 och 85–w år.

Inkomstutjämnningen skulle garantera alla kommuner och landsting ett lika stort skatteunderlag oavsett den egna kommunens skatteunderlag. Kommuner och landsting med ett högt skatteunderlag per invånare betalade en avgift. Kommuner och landsting med ett lågt skatteunderlag per invånare fick ett bidrag. Summan av avgifterna motsvarade i princip summan av bidragen.

Kommunalekonomisk utjämning för åren fr.o.m. 2005–2013

Riksdagen beslutade i oktober 2004 att införa ett system för kommunalekonomisk utjämning bestående av ett delsystem för kommuner och ett del-system för landsting. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2005.

I det system som infördes 2005 ingick ändrade system för inkomstutjämning respektive kostnadsutjämning samt nya inslag i form av strukturbidrag, införandebidrag och regleringspost.

Det ändrade systemet för inkomstutjämning motsvarade inkomstutjämning och generellt statsbidrag i tidigare system. Det innebar i huvudsak att staten finansierade utjämnningen. Kommuner och landsting garanterades genom ett inkomstutjämningsbidrag 115 respektive 110 procent av en uppräknad medelskatekraft. Kommuner och landsting som hade en skatekraft över respektive nivå betalade en inkomstutjämningsavgift till staten. Den garanterade nivån för landstingen höjdes från och med utjämningsåret 2012 med fem procentenheter till 115 procent, dvs. samma nivå som gällde för kommunerna. Syftet var att underlätta skatteväxlingar mellan landstingen och kommunerna.

Strukturbidraget gavs till kommuner som i tidigare kostnadsutjämning fått bidrag för "näringslivs- och sysselsättningsfrämjande åtgärder" (=hög/re arbetslöshet) och "svagt befolkningsunderlag". Landsting som fick bidrag var de som tidigare fått bidrag i kostnadsutjämnningen för "små landsting".

Dessutom utgick bidrag till kommuner och landsting som fick en större försämring genom införandet av det nya systemet.

Utfallet 2004 enligt det nya systemet jämfördes med ett referensbidrag som utgjordes av det faktiska utfallet för 2004 enligt tidigare system (med vissa korrigeringar främst avseende det generella statsbidraget). Kommuner och landsting med större bidragsminskningar fick ett årligt införandebidrag (utöver den del som skulle utgå i form av strukturbidrag). Införandebidragen trappades ner stegvis och de betalades ut t.o.m. 2010.

För att statens bidrag inte skulle påverkas av den fastställda nivån i inkomstutjämnningen, och för att staten samtidigt skulle ha kontroll över den totala kostnaden för utjämningsystemet, infördes ett regleringsbidrag/regleringsavgift.

Kommunalekonomisk utjämnning från år 2014

Riksdagen beslutade i november 2013 att införa ett nytt system för kommunalekonomisk utjämnning. Riksdagsbeslutet var baserat på den proposition som regeringen tidigare överlämnat till riksdagen (Prop. 2013/14:FiU3). Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2014.

Inkomstutjämnningen ändrades genom att avgiften sänktes för de kommuner och landsting som betalar inkomstutjämningsavgift. I kostnadsutjämnningen behölls nuvarande delmodeller, men vissa uppdateringar och ett flertal stora justeringar gjordes.

Delar av det tidigare strukturbidraget reducerades. Ett särskilt bidrag infördes inom ramen för strukturbidraget, för att kompensera de kommuner och landsting som fick lägre intäkter till följd av förändringen i inkomstutjämnningen.

Kommuner och landsting som vid införandet av det nya utjämningsystemet 2014 fick en bidragsminskning, alternativt avgiftshöjning, har rätt till ett årligt införandebidrag för den del av bidragsminskningen som överstiger 250 kronor per invånare. Införandebidragen trappas ner stegvis med 250 kronor per invånare och år.

Kommunalekonomisk utjämnning från år 2016 och 2017

Riksdagen beslutade i december 2015 att ändra beräkningarna för inkomstutjämnningen. Riksdagsbeslutet var baserat på de förslag som regeringen tidigare lämnat i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1). Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2016. Förändringarna innebar i huvudsak en återgång till de regler som gällde fram till utgången av 2013 för beräkning av inkomstutjämningsavgifter.

Inkomstutjämnningen ändrades genom att avgiften höjdes för de kommuner och landsting som betalar inkomstutjämningsavgift. Den länsvisa skattesatsen, som används vid beräkningen av inkomstutjämningsavgifter fastställdes utifrån 85 procent av medelskattesatsen 2003 för kommunerna respektive landstingen.

Därutöver avskaffades det särskilda bidrag som, inom ramen för strukturbidraget, kompenserade de kommuner och landsting som fick minskade intäkter från bidrag eller högre kostnader för avgifter till följd av sänkningen av inkomstutjämningsavgiften utjämningsår 2014.

Avslutningsvis infördes ett nytt införandebidrag. Kommuner och landsting som vid införandet av det nya utjämningsystemet 2016 fick en bidragsminskning, alternativt avgiftshöjning, har rätt till ett årligt införandebidrag för den del av bidragsminskningen som överstiger 250 kronor per invånare. Införandebidragen trappas ner stegvis med 250 kronor per invånare och år. I praktiken berörs inga landsting av detta införandebidrag då avgiftsökningen för något landsting inte överstiger 250 kronor.

För utjämningsår 2017 så skedde en ändring av modellen "Barn och ungdomar med utländsk bakgrund" i kostnadsutjämnningen för kommuner på grund av riksdagsbeslut. Från utjämningsår 2014 till utjämningsår 2016 baserade sig beräkningarna på församlingsindelningen 2010 och på befolkningsuppgifter från 2009. Från och med utjämningsår 2017 baserar sig beräkningarna på den distriktsindelningen som infördes 1 januari 2016 i folkbokföringen. Detta innebär att modellen årligen uppdateras med nya befolkningsuppgifter.

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Riksdagen beslutade i november 2003 om införande av ett nationellt system för utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner. Det nya utjämningsystemet kom att gälla fr.o.m. utjämningsåret 2004.

Vid ingången av år 1994 trädde lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen (1993:389) om assistansersättning (LASS) i kraft. Det från år 2004 införda utjämningsystemet är ett nationellt och samtidigt inomkommunalt system för utjämnning av kostnader för verksamheter enligt dessa båda lagar. Systemet är skilt från det ordinarie kostnadsutjämningsystemet för kommuner.

Inför utjämningsåret 2009 gjordes det inom ramen för det befintliga utjämningsystemet vissa förändringar av teknisk natur. Syftet är som tidigare att ge alla kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamhet enligt LSS.

Riksdagsbeslutet om vissa ändringar inför 2009 baserades på regeringens proposition *Förändringar i kostnadsutjämnningen för LSS-verksamhet* (Prop. 2007/08:88). Regeringens förslag var i sin tur baserat på LSS-utjämningskommitténs betänkande, *Utjämnning av kommunernas LSS-kostnader – översyn och förslag* (SOU 2007:62).

Lagen om assistansersättning (LASS) är fr.o.m. år 2011 inordnad i Socialförsäkringsbalken (SFB; 51 kap.)

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån
Kontaktinformation	Mats Rönnbacka 010-479 61 84 Nina Grönborg 010-479 68 41
E-post	offentlig.ekonomi@scb.se
Telefon	010-479 60 00